

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5. Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara , 29 Teşrinisani , 1928

Sayı: 105

Büyük bir Heykeltıraşın

Sanaat hakkındaki mutalaaları

Yazan: Pr. VAHİD

Bundan bir kaç sene evel *Paul Gsell* namında bir sanat münekkidi Fransanın en büyük artistlerinden sayılan *Rodin* ile kendi arasında sanayii nefiseye dair cereyan etmiş olan mükâlemeleri kitap şeklinde ve *Sanaat* ünvanı altında toplayarak neşretmişti.

Pek ziyade dikkata şayan olan bu fikir ve mutalaalara bizce dahi vukuf peyda edilmesi büyük faideler temin edeceğinden bu eseri lisamımıza naklederek peyderpey karilerimize takdim edeceğim.

Evelemirde bu büyük sanatkârın hayatı ve mesleği hakkında biraz malûmat vereyim:

Auguste Rodin 1917 senesi teşrini sanisinin 17 ci günü 77 yaşında olduğu halde gözünü kapadı. Pariste 1840 senesinde doğmuş olan bu mümtaz heykeltıraş tam *naturalism*, yani tabiatperestlik mesleğinin yetiştirdiği iki üstattan biridir: öteki ise ondan 12 sene evel vefat eden *Constantin Meunier* dir.

Asrımızın nahitleri arasında pek hararetli takdirkârları olduğu kadar

biamanîmuarızları da mevcut olmuş olan *Rodin*-den daha ziyade mubahese ve münakaşaya uğrayan hiç bir heykeltıraş yoktur.

Beşerin fikir ve ruhunu tefsir

sanayii nefise mektebine girmeğe üç defa teşebbüs etti, fakat üçünde de reddedildi. Bugün takdire lâyık görülen "Kırık burunlu adam," namındaki eseri 1864-te "salon," na yani sanayii nefise sergisine kabul olunmadı.

Kendisi fakirdi; ötede beride çalışarak maişetini temin ediyordu. 1870 muharebesini müteakip *Bruxelles* şehrinde kısa bir müddet kaldı ve orada " Tunç devri " ünvanıyla malûm olan eserini vücade getirdi; buna mütehevvirane bir sây ile çalışmıştı; fakat neticede gene bu eseri salona kabul edilmedi ve hatta canlı bir modelin kalıbını almış olmakla ittiham bile edildi. Yirmi sene sonra yüze yakın eser ihda etmiş ve alehusus *Balzac*-ın muazzam heykelini tasni eylemiş iken "Üdeba cemiyeti," ismi altındaki mahfilin gene takdirine mazhar

olamadıktan başka istihzaye bile uğradı. Vaktiyle *Clémenceau*-nın yarım heykelini yapmıştı. Bunu salonda teşhir etmek istedi. *Clémenceau* buna muhalif oldu; hatta *Rodin* bu eserine "Bir erkek göv-

RODİN

ve teşrih etmekte büyük bir kudret göstermiş olan bu sanatkâr ömrünü mücadeleler içinde geçirdi ve bu mücadelelerden daima muzaffer olarak çıktı. Hayatının başlıca safhalarını takip edelim: gençliğinde

desi, ünvanını vermeyi teklif etmiş iken gene muvafakat etmedi.

Rodin-i büyük bir iştiaak ile müdafaa eden üstatlar, onun etrafına toplanan ve ona hempa olan sanat-kârlar az değildi. Lâkin muarızlarının heyecanını teskine imkân yoktu.

Mamafih bu kıyamlara, bu telaşlara rağmen nüfuz ve ehemmiyeti gittikçe hiss olunmağa başladı; onu anlamamakla beraber hakkında daha müsaadekârane davrandılar ve nihayet kudret ve bedaeti karşısında baş eğdiler. Fakat batıl fikirliler, kıskanç mağrurlar kîn ve garazlarını bir türlü teskin edemediler. O halde dehanın ergeç herkese ayan olacağı ümidi aceba boşa mı çıkacak? Sanaat eserinin de yalnız güzide bir halk sınıfı için mi kıymeti olacak?..

Fransa akademisi ona bir türlü kapılarını açmadı ve bu sanatkâr dahi üstadı *Barye* ve dostu *Carpeaux* gibi Akademi azası meyanına girmede. Halbuki eserleri hem adeden ziyade, hem de fevkeladedir. Ret ve istihfaf edilmiş olan meşhur eserlerini hatırlatalım:

Vâz ve nasihat etmekte olan *Saint-Jean-Baptiste*, *Eve* (Hava), Cehennem kapısı, *Buse*, *Persée*, *Gorgone*, *Calais* eşrâfı, Mütefekkir, *Claude-Lorrain* âbidesi, *Ugolino*, *Sirène*-ler, ihtiyar *Heaulmière*, Yürüyen adam, *Victor Hugo* heykelleri ile bir de: *Jean-Paul Laurens*, *Dalou*, *Falguière*, *Puvis*, *Proust*, *Legros*, *Castagnay*, *Berthelot*, *Bernard Shaw*, *Becque*, *Cémenceau* yarım heykelleri, ve zevkperest elleriyle yoğurduğu o sayısız kadın şekilleri, *faunesse*-ler, *centanresse*-ler *dryade*-ler, *bacchante*-lar... Ne uzun bir nefais fihristi!..

Aceba sanatkârın bu kadar muhdessatı karşısında bu derece velvele ve feryada, bunca ret ve takbihe sebep ne idi? Heykeltraşlığın zamanımızda en ziyade âlim bir üstadı olan, atik devirler sanatkârlarının izine iktifa etmekten başka bir maksat takip etmemiş bulunan *Rodin* niçin bu kadar kîn ve istihfafı mucip oldu?

Çünkü *Rodin* sanaatın taliminde muayyen ve muttarit bir usule ittiba etmekteki boşluğu hissederek görenek ile, sabit ve müdevven düsturlarla, atelyelere mahsus vahi ve basma kaıp usullerle tamamen alakayı kesti, el marifetlerini, sahte edaları, ticaret fikriyle ihdas olunmuş gayri tabii zerafetleri sildi süpürdü; o, heykeltraşlığı ebedî hakikatin anânalarına, eski Yunanîlerin, Gotiklerin, Renesans insanların, *Michel Colombe*, *Puget*, *Clodion*, *Rude*, *Barye* ve *Carpeaux*-nin naht tarzına irca etmeyi hedef ittihaz kılmış idi.

1880 senesine doğru Fransada heykeltraşlık teşevvüş içinde idi, itibarı tarzlar hüküm sürüyordu. *Rodin* bütün engelleri kırdı, hakikate bütün hukukunu iade etti, can çekişmekte olan bir sanaati diriltti, çünkü kendi temsil tarzında ruh ve ifade, hareket ve canlılık bulundurdu, fezade satih ve hacimleri birbirinden ayırdı, hayatın hiç bir vakit munkadı, olmayan ahenk ve muvazenesini belli etti, kendi eserleriyle tabiat arasında daha samimî bir müşareket vücade getirdi, aşk saikasıyla tabiatı daha merdane kavradı. İşte çılgınlık da esasen bundan koptu. Demek ki karşılına kendini haklı göstermeğe cüret eden bir adam çıkıvermişti; O halde mektep ve meslekin usulleri, ananaları hep boşa mı gidecekti? Buna tahammül edemediler. Filhaka aşk ve muhabbet, bir de tabiata hürmet! İşte *Rodin*-in bütün mesleğini şu basit kelimeler izah eder. Bir gün dedi ki: "İlham mı, esasen tabiatın bize nüfuz etmesidir!" *Rodin* tabiatın önüne diz çöktü, onu tebcil etti. Gene bir gün dedi ki: "Ben ihtiyarladıkça tabiatın beni oklariyle deldiğini duyuyorum."

Ona mübdi dediler, halbuki tabiatın esrarını keşiften başka bir şey yapmadı.

Zaten muarızlarının bir türlü affedemedikleri de budur. Bu fevkalbeşer, bu müteheyyiç sanatkâr evelbevel ve bilhassa ve daima bir hakikatperesttir. Eski usulün

tarafatları: " Şeklin aslını bozuyor," deye haykırdılar. Hayır hiç bir vakit! O yalnız farik sıfatı tamamiyle meydana çıkaracak, ifadeyi temyiz ve tecrit edecek surette şekillerin kabartmalarını terkip etti, tevsî etti, teşdit etti. Lüzumsuz teferruata ehemmiyet vermedi, yalnız esas ve mahiyete rirayet etti. Fakat eski Mısır ve Yunan ile Floransa'nın bütün büyük hakikatperestleri de onun gibi yapmadılar mı? Ayağın parmaklarını, yahut saçın kıvrıcık ve bükümlemlerini tekrar tekrar cilalatıp perdahlatmakta bir faide görmedi.

İşte *Rodin*-in en büyük iyiliği de budur. Müdahinleri ona bir *Symbolist*, yani maneviyatı tecessüm ettiren bir " remizci " nazariyle baktılar. Halbuki kendisi eski teamülün rabitalarını tecdit etmiş olan bir ihtilâlciden ibarettir. Onunla bir üslup başlıyor, bir devre ibtidar eyliyor. O eski mektep usulleriyle gözleri kamaşmış bulunan gençliği irşat ve ikaz ediyor. Kırk seneden beri bütün sanatkârların, heykeltraşların, nâkışların, zinetkârların, mimarların hakikati iktibas etmiş oldukları bir kemalat menbaidir.

Mazîye hurmetkâr olan *Rodin* heykeltraşlıktaki hakiketi tekrar tesis etti. Onun kalemtraşı bütün ihtirasları, bütün hisleri, bütün hayalleri kayt ve tespit etti. O elemelerimizi, yeislerimizi, zevklerimiz, şairlerin kelimelerinden daha güzel şekillerle ifade etmeyi bildi.

Daima doğru söyler, bunu tekrardan usanmamalı; çünkü hakkındaki fazla medhû sitayişler yahut şetm ve taanlar bütün eserlerine yanlış mana verdirdiler.

Ona kâh bir mübdi ve muhdis, kâh bir galatültabia nazariyle bakıldı. Halbuki o mükemmelen cesur ve afif bir insan idi.

Hulâsa, *Rodin* devri hazır üzerinde öyle bir tesir icra etmiştir ki bunun gelecek nesillere de şamil olacağı şüphesizdir.

Vahit